

Nr 241

Av herrar **Hedlund** och **Larsson** i Hedenäset, om *skärpta straffbestämmelser för vissa våldsbrott.*

Den under efterkrigstiden ständigt stigande brottsligheten har blivit ett samhällsproblem, som kommit i förgrunden i den allmänna kriminalpolitiska debatten. Under åren 1950—1956 har sålunda antalet till polisens kännedom komna brott ökat med omkring 40 %, från 172 061 till 248 565, och siffrorna synes alltjämt fortsätta att stiga. Brottslighetens utbredning, dess tendens och prognos har också från ansvarigt håll betecknats som oroväckande, och man har understrukit nödvändigheten av snabba och resoluta ingripanden.

I anledning av vissa vid 1956 års riksdag väckta motioner rörande den tilltagande ungdomsbrottsligheten skedde inom riksdagen en närmare genomgång av problemställningarna i belysning av yttranden, som inhämtades från ett stort antal av frågan berörda myndigheter och organisationer. Man pekade härvid — förutom på behovet av ökad kriminologisk forskning rörande brottslighetens orsaker — på vissa förhållanden, som syntes vara av betydelse såväl för den allmänt brottsförebyggande verksamheten som för motverkandet av fortsatt brottslighet av enskilda individer. I förstnämnda hänseende berördes sålunda hemmens och skolans roll för ungdomens karaktärsdaning, vikten av möjligheter till lämplig fritidssysselsättning, önskvärdheten av ingripande från barnavårdens sida på ett tidigt stadium av missanpassning, betydelsen av effektiv polisövervakning m. m. I det senare hänseendet pekades bl. a. på aktuella reformplaner i fråga om lagbrytares behandling och återanpassning, önskvärdheten av snabba processuellt förfarande samt vikten av ökad utbyggnad av barnavårdens och kriminalvårdens resurser. Vad i saken förekom gav riksdagen anledning att hos Kungl. Maj:t föreslå en samordning och översyn av det utredningsmaterial på området, som redan fanns tillgängligt eller snart kunde förväntas, i syfte att få underlag för vidtagande av mera omedelbara åtgärder. Arbetet med en sådan samordning och översyn har också genom vederbörande departement pågått något år.

Det är självfallet av stor vikt, att de sålunda berörda möjligheterna att motverka den ökade brottsligheten tillvaratages och att konkreta åtgärder härutinnan snarast möjligt kommer till stånd. Över huvud taget måste betonas, att det i nuvarande situation är ofrånkomligt att samhället prövar alla utvägar och med all kraft ingriper icke blott för att bryta den stigande brottstendensen utan också för att tvinga kriminaliteten tillbaka.

När man diskuterar brottsligheten och medlen för dess bekämpande, får man emellertid icke alldeles förlora ur sikte att strafflagen och dess sanktioner utgör

det fundament, varpå ordningen och säkerheten i samhället vilar. Dessa sanktioner, som vi hoppas att man på längre sikt sett även i fortsättningen kan successivt mildra, måste städse anpassas efter vad samhällets och därmed också de enskilda medborgarnas bästa kräver. Att ett sådant system måste finnas och att samhället alltså måste med tvångsåtgärder reagera mot brottsliga handlingar torde icke heller bestridas av någon. Däremot hävdas olika meningar i vilket hänseende straffsanktionerna har eller bör ha sin väsentliga betydelse — såsom medel att återanpassa den individuella brottslingen till ett laglydigt liv eller såsom medel att avhålla andra från att begå brott. Av dessa meningsriktningar har den, som förfäktar straffets individualpreventiva betydelse, under senare tid och särskilt under de senaste decennierna glädjande nog varit den vid lagstiftningsarbete på området dominerande. En lång rad reformer i denna anda har också genomförts, varigenom straffrättskipningen och straffverkställigheten kommit att högst avsevärt mildras. Det torde härvid räcka med att peka på det betydande antalet åtalselftergifter, på de regelmässiga villkorliga domarna och på de kända förhållandena inom fångvården.

Parallellt med denna ur många synpunkter glädjande utveckling har tyvärr brottskurvan oavlatligt stigit. Även om givetvis orsakerna härtill är att finna i flera förhållanden, har det blivit en allt allmänare uppfattning att en alltför mjuk inställning till vissa grupper lagöverträdare i sin mån bidragit till den oroväckande brottsökningen.

Utan att ansluta oss till dessa tankegångar sådana de på skilda håll framträtt vill vi dock framhålla nödvändigheten att man för vissa grupper av brott, nämligen framför allt våldsbrotten, i högre grad än tidigare beaktar straffets allmänpreventiva verkan eller sålunda dess verkan på samhällsmedlemmarna i gemen i allmänt moralbildande och direkt brottsavhållande riktning.

Att åtnjuta trygghet till liv och lem har i en rättsstat alltid varit ett oeftergivligt krav från medborgarnas sida, och det finns all anledning att i en tid som i övrigt kännetecknas av snabba framsteg i ekonomiskt, socialt och kulturellt hänseende särskilt slå vakt om denna medborgarnas självklara rätt till personlig trygghet. Vid samhällets bedömning av brott som innefattar våld mot person eller eljest angrepp mot den personliga integriteten, inte minst våld mot gamla, klena eller på annat sätt försvarslösa personer, bör varje medborgares befogade anspråk att gå fredad på gator och vägar och åtnjuta säkerhet i hus och hem bli föremål för speciell omtanke och omsorg. Utvecklingen inom våldsbrottens område är emellertid ägnad att inge allvarliga farhågor, särskilt med hänsyn till tendensen under allra senaste tid.

Det är ett sedan länge uppmärksammat förhållande att lagstiftningen och rättstillämpningen i fråga om våldsbrotten i vissa hänseenden framstår som alltför mild särskilt i jämförelse med vad fallet är beträffande förmögenhetsbrotten. Om sålunda t. ex. uppsåtlig misshandel förövas å person och denne har turen undkomma med vad som kallas ringare skada — blånader, någon utslagen tand eller hjärnskakning — medför övergreppet ofta allenast bötesstraff, dvs. en

påföljd som i praktiken inte sällan blir helt verkningslös. Detta uppenbart otillfredsställande förhållande har föranlett straffrättskommittén att i sitt år 1953 framlagda förslag till brottsbalk införa bestämmelser, som åtminstone i viss mån ger möjlighet till strängare ingripande. Även i ett par andra hänseenden har denna kommitté — till vilken överlämnats ett antal redan under 1940-talet gjorda framställningar om ökat straffrättsligt skydd på hithörande område — funnit anledning föreslå vissa skärpningar. Kommitténs förslag är fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Med hänsyn till vad tidigare anförts rörande utvecklingen av våldsbrotten och angelägenheten ur allmän medborgerlig synpunkt av ett verkningsfullt inskridande däremot är det enligt vår mening ett vitalt samhällsintresse, att en skyndsam översyn nu kommer till stånd av straffbestämmelserna rörande brott mot den personliga integriteten. Därvid synes böra övervägas en höjning av straffsatserna med utgångspunkt från att sådana brott normalt bör föranleda frihetsstraff och icke böter. Vidare bör övervägas, om icke straffen i dessa fall oftare bör vara ovillkorliga i likhet med vad som t. ex. gäller för rattfylleribrott. Givetvis måste vid rättstillämpningen tillbörlig hänsyn tagas till vederbörandes ålder, till psykiska särdrag eller andra personliga handikapp. Men det måste från samhällets sida med skärpa sägas ifrån, att angrepp mot andra medborgares personliga säkerhet och trygghet utgör ett allvarligt samhällsont, som icke kan och får tolereras. Det måste slås fast i det allmänna medvetandet att ett förgripande på annans person är ovärdigt medborgare i ett demokratiskt samhälle och att sådana gärningar icke får begås utan allvarliga efterräkningar. Detta är nödvändigt, om vi skall kunna tvinga våldsbrotten tillbaka och bereda medborgarna lugn och trygghet.

Under åberopande av det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att — i anslutning till pågående prövning av straffrättskommitténs förslag till brottsbalk — en översyn i skärpande riktning kommer till stånd i fråga om straffbestämmelserna rörande brott, som innefattar våld mot person eller eljest angrepp mot den personliga integriteten, samt att arbetet bedrivs så skyndsamt att förslag i frågan kan framläggas för 1959 års riksdag.

Stockholm den 25 januari 1958

Gunnar Hedlund

Harald Larsson
i Hedenäset